

Το σημερινό τεύχος της Οντοπίας είναι αφιερωμένο στη Λατινική Αμερική: στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση των χωρών αυτής της περιοχής του πλανήτη, στα κινήματα αντίστασης, στα ιδεολογικά ρεύματα και στις πολιτισμικές πραγματικότητες που έχουν διαμορφωθεί κατά τα τελευταία χρόνια.

Η επιλογή αυτού του αφιερώματος δεν είναι τυχαία. Η κρίση των χωρών του «υπαρκτού σοσιαλισμού», φανερή από τις τελευταίες δεκαετίες του περασμένου αιώνα, «λύθηκε» όχι με την επαναστατική αναδόμηση, αλλά με την κατάρρευση. Η απογοήτευση, η σύγχυση, η «αποστράτευση» ήταν μερικές από τις αναπόφευκτες συνέπειες αυτής της ιστορικής καταστροφής. Αλλά ο νικηφόρος –επί του παρόντος– καπιταλισμός δεν μπόρεσε να υπερβεί τις ενδογενείς αντινομίες του. Αντί για «δημοκρατία, ευμάρεια και ειρήνη», η Νέα Τάξη χαρακτηρίζεται από την οικονομική κρίση, την όξυνση της ανεργίας και της αβεβαιότητας, της επεκτεινόμενης φτώχειας μέσα στον αυξανόμενο κοινωνικό πλούτο, από την περιστολή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ενίσχυση του κράτους καταστολής, και προπαντός από τους νέους πολέμους για την αρπαγή πρώτων υλών και τη συστηματικότερη εκμετάλλευση του «Τρίτου κόσμου».

Αυτή η πραγματικότητα γέννησε και γεννά αντιδράσεις, αντιστάσεις, νέα κινήματα. Ένας από τους αδύνατους κρίκους του παγκοσμιοποιούμενου καπιταλισμού είναι οι χώρες της Λατινικής Αμερικής: Ισχυρή και εκσυγχρονισμένη «φεουδαρχία», νεοαποικιακή εκμετάλλευση, απέραντη φτώχεια, οικονομικές κρίσεις, δικτατορικά καθεστώτα, κατ' επίφαση «δημοκρατίες», καταλήστευση των φυσικών αποθεμάτων και καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος με τις μονοκαλλιέργειες, την αποψίλωση των δασών και τη ληστρική εκμετάλλευση του υπόγειου πλούτου (πετρελαίου, χαλκού, μεταλλευμάτων). Τα κινήματα διαμαρτυρίας, οι νέες μορφές αντίστασης και τα ένοπλα κινήματα των Ζαπατίστας, στην Κολομβία και στο Περού, είναι η απάντηση των θυμάτων της νεοαποικιακής και νεοφιλελεύθερης εκμετάλλευσης.

Ποια είναι λοιπόν η κατάσταση των χωρών της Λατινικής Αμερικής; Ποιες είναι οι νέες μορφές αντίστασης; Ποιες είναι οι σχέσεις τους με την παραδοσιακή Αριστερά και με τον μαρξισμό; Τι νέο συνεισφέρουν στην πράξη, στη θεωρία και στον πολιτισμό; Και ποιες μπορεί να είναι οι προοπτικές αυτών των κινήματων;

Ένα αφιέραμα, προφανώς, δεν μπορεί να δώσει ολοκληρωμένες απαντήσεις σ' αυτά τα ερωτήματα. Θα είναι ωστόσο μια συνεισφορά στη γνωριμία μας με τις πραγματικότητες της Λατινικής Αμερικής, γνωριμία στην οποία έχουν ήδη συνεισφέρει εγχώριες οργανώσεις, κινήσεις και έντυπα όπως τα Σήματα Καπνού και άλλα.

Το πρώτο άρθρο του αφιερώματος (E. Rosenzvaig) επιχειρεί μια συνολική θεώρηση της κατάστασης της Λατινικής Αμερικής στη «δεύτερη μεγάλη αποικιοκρατική φάση» που ζουν αυτές οι χώρες: τις συνέπειες της νεοαποικιακής εκμετάλλευσης και της νεοφιλελεύθερης πολιτικής, που συνεπάγονται την καταστροφή και την εξαφάνιση ζωών, την εκτεταμένη φτώ-

χεια, την πολιτισμική καταστροφή, αλλά και την ανάπτυξη νέων μορφών αντίστασης. Το επόμενο άρθρο (R. Levins) αναλύει το ρόλο της επιστήμης και της τεχνολογίας σ' αυτές τις χώρες και γενικότερα στις χώρες του «Τρίτου κόσμου», που συνεπάγεται την ένταση της εκμετάλλευσης της γης και της εργατικής δύναμης, αλλά και την τάση για εξαφάνιση της βιοποικιλότητας, συνολικά μια «μοντέρνα» οικολογική ερήμωση.

Τα επόμενα τέσσερα κείμενα (R. Zibechi, J. Holloway, A. Βοτόπ και S.R. Lascano) πραγματεύονται προβλήματα του χαρακτήρα, της ιδεολογίας και της στρατηγικής των επαναστατικών κινήσεων και των κινήσεων διαμαρτυρίας των χωρών της Λατινικής Αμερικής. Ποια είναι η ιδεολογία αυτών των κινήσεων; Υπάρχει ένα κοινό θεωρητικό υπόβαθρο στην ποικιλία που τα χαρακτηρίζει; Ποια είναι η σχέση τους με τον μαρξισμό; Ποια απ' αυτά θέτουν ως στρατηγικό στόχο τον σοσιαλισμό; Και πώς τοποθετούνται απέναντι στη μορφή που υπήρξε προίον της ιστορίας και που αποδείχτηκε μη βιώσιμη; Ακόμα: πώς κρίνεται η ιδεολογία της προόδου, η γραμμική-ντετερμινιστική αντίληψη της ιστορίας που δέσποσε στο παραδοσιακό κίνημα; Ακόμα: πώς αντιμετωπίζεται το πρόβλημα του πολιτισμού, της συλλογικότητας, της αυτοκυβέρνησης των μαζών κ.λπ., κ.λπ. Ο αναγνώστης θα δει ένα πλήθος ιδέων, συχνά αντιφατικών, με άλλες θα διαφωνήσει. Όμως το ουσιαστικό και ελπιδοφόρο είναι το γεγονός ότι στη Λατινική Αμερική υπάρχουν και αναπτύσσονται ελευθεριακά, αντινεοφιλελεύθερα, αντικαπιταλιστικά κινήματα, υπάρχουν ιδεολογικές ζυμώσεις, παράγονται νέες ιδέες. Το «καζάνι» της Λατινικής Αμερικής βράζει: στην Αργεντινή, στη Βραζιλία, στη Βενεζουέλα, και παρά την ιερή συμμαχία της εγχώριας ολιγαρχίας και του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, η ελπίδα φαίνεται να γίνεται όλο και περισσότερο ρεαλιστική.

Από το σημερινό αφιέρωμα δεν θα μπορούσε να απουσιάζει η Κούβα, που μόνη, απομονωμένη, με τις συνέπειες του βάμβαρου αποκλεισμού, αγωνίζεται να σώσει την Επανάσταση και να οικοδομήσει μια σοσιαλιστική κοινωνία. Τα κείμενα του I. Mészáros και R. Herrera επιχειρούν μια κατά το δυνατόν αντικειμενική ανάλυση της κουβανικής πραγματικότητας, χωρίς εξωραϊσμούς, αλλά και χωρίς την υποκριτική συμπάθεια και ταυτόχρονα άρνηση των κειμένων που βρίθουν στον αστικό τύπο. Τέλος, από το αφιέρωμα δεν θα μπορούσε να λείπει ένα δείγμα έστω από τη μεγάλη και μοντέρνα λατινοαμερικανική ποίηση, την οποίαν γνωρίζουμε, έστω και δειγματοληπτικά, χάρις στην εξαιρετη δουλειά του Αντρέα Παγουλάτου.

Ακόμα: Συμπληρώθηκαν 50 χρόνια από την ένοπλη επέμβαση των Αγγλων το Δεκέμβριο του 1944. Το άρθρο του Θ. Σφήκα δίνει μια αυστηρά επιστημονική εικόνα του ρόλου των Αγγλων στην εξόντωση της εαμικής αντίστασης. Επίσης, στο σημερινό τεύχος δημοσιεύονται επίκαιρα κείμενα για την οικονομική πολιτική της ΝΔ, το «διάλογο για την παιδεία», το παλαιστινιακό, και τον «ταξικό» χαρακτήρα των φυσικών καταστροφών με αφορμή το πρόσφατο «ταρννάμι». Τέλος, όπως πάντα, το Χρονικό του Βιβλίου.

Το σημερινό τεύχος εικονογραφείται με έργα λατινοαμερικανών καλλιτεχνών επιλεγμένα από τη ζωγράφο Μαρία Κοκκίνου.